

Avgjørende dialog

Dialog *på tvers av tro og livssyn* trengs mer enn noensinne — ikke i stedet for debatt og religionskritikk, men i tillegg.

RELIGIONSDIALOG

ÅNUND BROTTVEIT,

ANN KRISTIN GRESAKER,

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

NINA HOEL

Teologisk Fakultet



Det er over tid blitt bygget opp tillitsfulle relasjoner mellom representanter for alle de største tros- og livssynssamfunnene i Norge. Den etablerte «infrastrukturen» kan vise seg å bli svært viktig i fremtidige verdikonflikter og kulturelle spenninger.

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, har sett nærmere på tros- og livssynsdialogene i Norge med et særlig fokus på det som rører seg på lokalplanet i rapporten «Det handler om verdensfreden».

Identitetspolitikk. Norge blir stadig mer mangfoldig når det gjelder befolkningens tros- og livssynstradisjoner og grunnleggende verdier. Dette kan være en utfordring for så vel myndigheter, som offentlige institusjoner og nabolag. Det offentlige ordskiftet retter ofte oppmerksomheten mot det som skiller — våre ulikheter og særegenheter — istedenfor det som forener og som vi kan enes om og komme hverandre i møte på.

Visse politiske krefter bidrar sterkt til å øke polariseringen, gi næring til frykten og bygge opp under stereotypene. En kaller gjerne en slik økende vektlegging av kulturforskjeller og tendensen til å sette folk i bås for

«identitetspolitikk». Utviklingen i mediene fører også til at en forenklet og konfliktorientert debattform blir dominerende i den offentlige samtalen. Dette skaper et behov for et alternativt samtalerom hvor samtalepartnere på sine egne premisser kan utforske hverandres egne erfaringer og synspunkter.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn har drevet sentrale dialoggrupper siden opprettelsen i 1997 og de får nye tilskudd i form av lokale dialoggrupper i nær sagt alle landsdeler. Tros- og livssynsdialogen har en lenger historie tilbake til Nansenskolen symposier på slutten av 1980-tallet og kontaktgruppene mellom Den norske kirke og henholdsvis muslimer, jøder og humanetikere. De nye kirkelige dialogsentrene som finnes i flere bispedømmer bygger videre på interreligiøse samtalefora utviklet av Den nordiske buddhistmisionen (nå Areopagos).

Ulike motiver. En forutsetning for dialoggruppene på tros- og livssynsfeltet er at de forskjellige religiøse tradisjonene klarer å samordne seg såpass internt at de kan velge representanter til foraene. Det ligger et betydelig organisasjonsarbeid bak etableringen av paraplyorganisasjoner som Norges Kristne Råd (NKR) og Islamsk Råd Norge (IRN).

IRN er talerør for både sunni- og shiamuslimer i Norge, hvilket er nokså enestående i internasjonal sammenheng. De interreligiøse og inter-livssynsmessige dialogene som blant annet STL organiserer, kan sees som en forlengelse av det økumeniske samordningsarbeidet innenfor de store religionene nasjonalt, og verdensomspennende organisa-



sjoner som Kirkenes Verdensråd.

Det er mange ulike motiver som får mennesker i Norge til å ønske å delta i organiserte tros- og livssynsdialoger. Noen ønsker å gå dypere inn i den åndelige dimensjonen og finner mening i å få bedre innsikt i andres tro og livssyn. Enkelte opplever at møter med annerledes troende fordyper deres egen spiritualitet og livssyn.

For andre er det etiske viktigst — at man kan forsøke å finne frem til gangbare løsninger på en felles etikk som fungerer på tvers av ulike verdier og tradisjoner, og kan respektere hverandre også når avstanden blir for stor. Ved å snakke direkte med mennesker som tenker og mener veldig annerledes enn en selv, kan man lettere forstå tenkningen bak deres synspunkter. Og vice versa.

Likebehandling. Samarbeidsrådet (STL) ble opprettet som en

følge av protesten mot det nye obligatoriske KRL-faget i skolen som ble opplevd som en innskrenking av tros- og livssynsfriheten. Selv om denne kampen ble vunnet, faget ble endret (til RLE) og Den norske kirke nå er medlem, så er rettighetskampen for de mindre trossamfunnene og sekulære livssynsorganisasjonene fortsatt en sentral oppgave for STL.

En annen viktig faktor for opprettelsen av dialoggruppene har vært konkrete ytre hendelser og visse bekymringsfulle trekk i samfunnsutviklingen. Den offentlige diskursen rundt innvandrings- og integreringsspørsmål ble skarpere på 1990-tallet og fokuserte stadig mer på kultur og religion.

I stedet for å kritisere innvandrere og flyktninger, ble muslimer i større grad skyteskive for de mest innvandrings skeptiske debattantene. Hendelser som 11. september 2001, bom-

bene i London og Madrid, og volden og truslene som ble utløst av karikaturstriden, foranlediget flere lokale dialoginitiativer i Norge. 22. juli-terroren var direkte utløsende for opprettelsen av en lokal STL-gruppe i Bergen.

«Elitepregete» dialoger?

Lokale dialoggrupper har på mange måter hatt de nasjonale dialoggruppene som forbilder og modeller. Sammensetningen har avspeilet «hovedmodellen» gjennom at en har søkt å få så bred representasjon av tros- og livssynsgrupperinger som mulig og ved at ikke-religiøse livssynsorganisasjoner som Human-Etisk Forbund og Holistisk Forbund også er inkludert.

De lokale gruppene har gått videre og vist stor kreativitet når det gjelder å finne flere former for brobyggende og dialogskapende arrangementer og fora. Det er ikke bare lederne eller spesielt utvalgte representanter

KRITISK DEBATT: Janne Dale Hauger og areopagosprest Asbjørn Stavenes tenner lys i kapellet hos Areopagos som arbeider med religionsdialog. Dialogarbeid og brobygging står ikke i motsetning til kritisk debatt og ytringsfrihet, men er uforenlig med identitetspolitikk og hatytringer, skriver forfatterne. Foto: Lars O. Flydal/arkiv



som deltar i de lokale dialogaktivitetene, slik det lett blir i de sentrale gruppene. Her er medlemmene mer involvert og flere av arrangementene er også åpne for alle borgere.

De som har kritisert dialognettverkets samarbeid med myndighetenes «brannslukning» i forbindelse med karikaturstriden for noen år siden, kan ha misforstått brobyggingsfunksjonen. Synet på karikaturtegningene i seg selv var forskjellig, men vurderingen av nødvendigheten av motinformasjon og opprettelse av kommunikasjonskanaler var man enige om.

Mens enkelte danske imamer dro ut og pisket opp en hatstemning i muslimske land, bidro norske muslimske ledere til å roe gemyttene i Norge og i utlandet. Vi unngikk likevel ikke voldsgytelser med tapte menneskeliv og påtente ambassader og utposter i land som Syria, Afghanistan og Indonesia.



Dialogarbeid og brobygging står ikke i motsetning til kritisk debatt og ytringsfrihet, men er uforenlig med identitetspolitikk og hatytringer.

Ånund Brottveit, Ann Kristin Gresaker og Nina Hoel

Dialogarbeid og brobygging står ikke i motsetning til kritisk debatt og ytringsfrihet, men er uforenlig med identitetspolitikk og hatytringer. Tros- og livssynsdialoger kan bygge bro mellom grupper som ellers kan utvikle fordommer og frykt vis a vis hverandre. Dialog er kanskje den eneste effektive «vaksinen» mot aktiviteten til de kreftene som ønsker å gi næring til fremmedfrykt og stereotypier.

Slår ring om. Vi har også sett i den siste tiden at stereotypier og nedvurderende holdninger overfor «annerledestenkende» også kan bli dyrket innenfor minoritetsmiljøer, og gjøre veien kortere til religiøs ekstremisme. KIFOs undersøkelse av de lokale dialoggruppene arbeid gir optimistiske signaler om en motkultur i lokalsamfunnene. En motkultur som vil slå ring om det lokale fellesskapet – og samtidig bevare mangfoldet i det.

Katolikker og kritikk

DEN KATOLSKE KIRKE

GEORG FREDRIK RIEBER-MOHN

Medlem av Den katolske kirke, tidligere riksadvokat



I Vårt Land 6. oktober gir Ola Tjørhom meg svar på tiltale. Og svaret er, ikke uventet, mye lenger enn «tiltalen» og beveger seg langt utenfor denne. Alle som har lest hva jeg skrev, med sitatene fra Tjørhoms bok, fornemmer den grunnleggende mangel på tillit han har til sin kirke og dens leder.

Grunnleggende tillit. Denne mistillit bekreftes også i hans svar til meg. Mer behøver jeg egentlig ikke å si. Men jeg gjentar: Ekteskapet mellom mann og kvinne er et sakrament, og som sådant kan ingen pave enkelt rokke ved det. Det ligger fast. Men som pave Frans har vært inne på, bør man møte oppriktige katolikker, ikke minst homofile som ut fra sin natur strever med dette sakrament, med langt større overbærenhet og omsorg enn man tradisjonelt har gjort. Det samme kan sies om fraskilte som er i et nytt, varig forhold.

Tjørhom trekker inn prevensjonsforbudet, som jeg overhodet ikke omtalte eller hadde i tankene. For ordens skyld kan nevnes at jeg ikke deler min kirkes oppfatning av forbudet mot «kunstig» prevensjon. Det kan også være andre sider ved kirkens praksis jeg stiller meg kritisk eller tvilende til. Men det blir ingen hovedsak for meg. For jeg har grunnleggende tillit til og respekt for den katolske kirkes intensjoner og langsomme reformlinje, vel vitende om at det alltid har vært trossfeller som ved sine liv har tatt vare på den sannhet kirken dypest sett forvalter. Og det er derfor kirken, til tross for svikt og feilsteg, har overlevd i nærmere to tusen år.

Overveldende. Tjørhom siterer Gertrud von le Fort: «Den som ikke lider på grunn av kirken, elsker den ikke». Som jeg forsøkte å få frem, passer både Ørnulf Ranheimsæter og Jon Fosse til denne karakteristikken. Og vi er mange som lider ved hvert alvorlig feilsteg som avsløres i kirken, enten det er prester som forgriper seg på barn, maktmisbruk eller annen klerikal svikt. Det kaller oss til bønn og internt arbeid for å bedre forholdet som gjøres noe med.

Og det er da heldigvis mange lyspunkter for tiden, ikke minst pave Frans' modige, internasjonale opptreden. For Tjørhom blir de kirkelige problemer så overveldende at de fører til «økende lengsel tilbake til lutherdommens sjenerøse åpenhet». Gjør han alvor av returen, vil han sikkert bli mottatt med åpne armer av en vidåpen folkekirke, for tiden full av konflikter og strid. Men det er kanskje tiltrekkende.

Gjør han alvor av returen, vil han sikkert bli mottatt med åpne armer av en vidåpen folkekirke, for tiden full av konflikter og strid.

SI DIN MENING

verdidebatt.no

I vårt nettforum kan du lese mange innlegg om religion, samfunn og kirke. Ta debatten, si din mening.